

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SAJA KAHEKÜMNE VIIENDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

*Ministeeriumide ühishoone ruum Kirsipuu, Tallinn
Justiitsministeeriumi virtuaalruum*

2. juuni 2023. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Villu Kõve, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, riigikohtunik (*osales päevakorrapunktide 1–3 juures*)
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Indrek Parrest, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Endla Ülviste, Pärnu Maakohtu kohtunik
Toomas Vaher, Eesti Advokatuur, vandeadvokaat
Marju Agarmaa, Õiguskantsleri Kantslei õiguskorra kaitse osakonna juhataja
Andres Parmas, riigi peaprokurör
Igor Taro, Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees (*osales päevakorrapunktide 1–4 juures*)
Merit Helm, Harju Maakohtu kohtunik (asendusliige) (*osales päevakorrapunktide 1–4 juures*)
Tanel Saar, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)
Juhan Sarv, riigikohtunik (asendusliige)

Teised osalejad:

Elari Udam, Harju, Viru ja Pärnu Maakohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Halduskohtu kohtudirektor (*osales päevakorrapunktide 1–4 juures*)
Hans Moks, Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakonna, Pärnu Maakohtu maksekäsuosakonna kohtudirektor (*osales päevakorrapunktide 1–4 juures*)
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu, Tartu Halduskohtu ja Tartu Maakohtu kohtudirektor
Kristi Kirsberg, kohtute kommunikatsiooni juht
Maris Möls, Riigikohtu esimehe nõunik
Üllar Kaljumäe, Riigikohtu direktor (*osales päevakorrapunkti 6 juures*)
Astrid Asi, Harju Maakohtu esimees
Liina Naaber-Kivisoo, Viru Maakohtu esimees
Toomas Talviste, Pärnu Maakohtu esimees
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Kadri Palm, Tartu Halduskohtu kohtunik
Kaupo Kruusvee, Tallinna Halduskohtu esimees
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Viljar Peep, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanstler
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi kohtute talituse juhataja
Katarina Tamm, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna nõunik
Marilyn Reintamm, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik
Küllli Luha, Justiitsministeeriumi kohtute talituse analüütik
Eneli Kivi, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik

Juhatas: Villu Kõve, Riigikohtu esimees

Protokollis: Katarina Tamm, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna nõunik

Algus: 02.06.2023. a kell 10.32

Lõpp: 02.06.2023. a kell 14.14

Istungi päevakorras on:

1. **10.03.2023. a KHN-i 124. istungi protokollki kinnitamine** – Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN kinnitab 10.03.2023. a KHN-i 124. korralise istungi protokollki.
Materjalina lisatud protokoll.
2. **Justiitsministri tervitussõnad KHN-le – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsminister Kalle Laanet
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
3. **Kohtute seaduse jt seaduste muutmise seaduse rakendamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel**
– kohtu esimehed, Justiitsministeerium, Viljar Peep
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
4. **Ülevaade kohtuarendustoimkonna tegemistest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** –
Justiitsministeerium, Viljar Peep
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
5. **Ülevaade 2022. aastal kohtu tegevuse või tegevusetusega tekitatud kahju hüvitamise kohtuasjadest ja Euroopa Inimõiguste Kohtusse Eesti Vabariigi vastu esitatud individuaalkaebustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Eneli Kivi
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalidena lisatud 2022. a ülevaade Euroopa Inimõiguste Kohtusse Eesti Vabariigi vastu esitatud individuaalkaebuste kohta ja memo.
6. **Esimese ja teise astme kohtute kohtuteenistujate palgajuhendi kehtestamine – KS § 125 lg 5 ja ATS § 63 lg 2 alusel** – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust ja võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalidena lisatud memo ning esimese ja teise astme kohtute kohtuteenistujate palgajuhendi projekt.
7. **Kohtute eelarve kujundamise tegevuskava – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohus, Üllar Kaljumäe, Justiitsministeerium, Viljar Peep, Kaidi Lippus, kohtudirektor Tiina Ereb
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust ja võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
8. **Kohtunike kohtade täitmine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust ja võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud memo.
9. **Riigikohtu esimehe Riigikogule esitatava ettekande tutvustus – KS § 41 lg 3 p 3 alusel**
– Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
10. **Muud teemad – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohtu esimees Villu Kõve, Justiitsministeerium, Viljar Peep
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.

Istungi algus kell 10.32.

Andres Parmas, Elari Udam, Juhan Sarv ja Tiina Ereb liituvad istungiga JM virtuaalruumi vahendusel.

Villu Kõve ettepanekul ja KHN-i liikmete nõusolekul muudetakse päevakorda, jättes päevakorrast välja punkt nr 2 „Justiitsministri tervitussõnad KHN-le“. Lisaks tõstetakse punkt nr 8 „Kohtunike kohtade täitmine“ päevakorrapunktiks nr 3 ning punkt nr 5 „Ülevaade 2022. aastal kohtu tegevuse või tegevusetusega tekitatud kahju hüvitamise kohtuasjadest ja Euroopa Inimõiguste Kohtusse Eesti Vabariigi vastu esitatud individuaalkaebustest“ päevakorrapunktiks nr 7.

1. 10.03.2023. a KHN-i 124. istungi protokollkiinnitamine – Riigikohtu esimees Villu Kõve

KHN-i 124. istungi protokollile esitab Toomas Talviste märkuse ning protokoll kiidetakse muudetud kujul heaks.

Ütsus: KHN kinnitab 10.03.2023 a KHN-i 124. korralise istungi protokollki.

2. Kohtute seaduse jt seaduste muutmise [seaduse](#) rakendamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – kohtu esimehed, Justiitsministeerium, Viljar Peep

A. Asi: Rakendamine toimub nii nagu seadus ette on näinud, meil on kaks osakonda – tsiviilosakond ja süüteosakond. Osakondade juhatajad on nimetatud, nendeks on Moonika Tähtväli ja Martin Tuulik. Kohtuametnike struktuuris paiknemist ei ole muudetud. Praegu on käimas töökorralduse analüüsi faas, kuidas protsessi tõhustada nii, et tagada parem õigusemõistmine. Peame vestlusi ka kohtunike, juristide ja sekretäridega, tulemused saavad juunis.

L. Loide: Meil on osakondi kolm, milleks on süüteosakond, tsiviilosakond ning maksejõuetuse- ja äriregistriasjade osakond. Osakondade juhatajad on vastavalt Marju Persidskaja, Hele Kaldma ja Hiie Lindmets. Nad on aktiivselt juhatajatena tööle asunud. Järgmine nädal on vastutava kohtujuristi kohale kandideerijatega vestlused. Meil on ka algamas konkurss istungisekretäride teenistuse juhi leidmiseks.

V. Kõve: Teil on kohtumajasid rohkem, kuidas rakendamine selles kontekstis toimib?

L. Loide: Osakondade juhatajad peavad veebikoosolekuid ja hetkel tundub, et see toimib. Kaks juhtkonna nõupidamist on olnud, kus osakonnajuhatajad on saanud anda omapoolse ülevaate. Praegu on küsimuste esitamise aeg, mille kaudu me erinevaid lahendusi leiame. Rakendamine võtab mõnevõrra aega. Toon välja, et meil oli muudatuste elluviimisel palju abi meeskonnakoolitajast. Väiksema grupiga toimus esmalt ajurünnak, mille järel tutvustasime tulemusi kohtule. Mulle tundub, et kohtus on rahumeelselt see muudatus vastu võetud. Istungisekretärid on kohati murelikud, aga me oleme kinnitanud, et valdav töö jätkub menetlusrühmades, seega nende igapäevatoos kardinaalseid muudatusi ei tule.

T. Talviste: Suures plaanis sarnaneme Tartuga, sest meil on ka palju kohtumaju. Küll aga istungiteenistus on meil juba pikemat aega olnud olemas. Meil on tsiviilosakond, mida juhatab Kadri Mälberg ja süüteosakond, mida juhatab Endla Ülviste. Osakondade siseselt veebikoosolekud ja muu kõik toimib, juhatajad on aktiivselt hakanud valdkonda arendama. Meil ei ole osakondade loomise osas vastuseisu, sisuline töö ei muutu, muutsime kodukorda ja oma struktuure. Koostöö on olnud piisavalt hea, minu arvates valdkondlikkuse peale üleminek selle reformi näol on olnud õige samm. Eestkoste järelevalve osakonnaga hakkasime tegelema juba varem, alates 1. maist 2023. a on see ka ametlikult olemas.

L. Naaber-Kivisoo: Meil ka kaks osakonda, tsiviilosakonda juhivad Angelina Abol ja kriminaalosakonda hakkab juhtima Jaanika Kõrgmaa. Ümberkorraldused ei ole läinud kergelt, aga teeme tööd selle muudatuse toimimise nimel. Kõige positiivsem on muutus juristide osas, sest neile pööratakse nüüd

rohkem tähelepanu. Meil on ka spetsialiseerunud inimesed maksejõuetuse asjadele, osakonda eraldi pole, aga rõõm on näha, kuidas tsiviilosakonnas koostööd üksteisega tehakse.

K. Palm: Meil halduskohtus ei ole osakondi, aga alates 1. maist pole enam eristumist kahe kohtumaja vahel, vaid lähtume töökoormuspunktidest asjade jagamisel. Suuri probleeme sellega ei ole, töö sujub.

V. Kõve: Vaadates statistikat on meil probleeme haldus- ja ringkonna kohtutega. Halduskohtudes asjade arv väheneb, aga menetlusajad pikenevad. Tsiviilis asjade arv tõuseb ja jõudlus on vastav, aga süüteos läheb asjade arv alla, jõudlus on sama. Halduskohtutes ja ringkonna kohtutes asjade arvu ja menetluste pikkuste vahel käärid suurenevad. Kas oskame seda selgitada?

K. Kruusvee: Meil osakondi ei ole, halduses eelnõuga seoses midagi ei muutunud. Selle aasta viie kuu statistika näitab asjade suuremat hulka kui eelmise aasta viis kuud. Me lahendame veel neid asju, kus maht läks üles koroonaperioodil, need menetlused pole kõik veel lõppenud.

K. Palm: Tartu Halduskohtu puhul on probleemiks, et kaks kohtuniku kohta on puudu.

V. Kõve: Mis seis on ringkonna kohtutes?

T. Pappel: Ringkonna kohtud vajaksid tugevdamist. Meil hetkel ei ole kehvasti, kui lähtuda praegusest jõudlusest. Osad asjad hakkavad statistikas kajastuma viiteajaga seoses kahe kohtuniku lahkumisega. Tsiviilkolleegiumi jõudlus on hetkel üle 100%. Haldus- ja kriminaalkolleegiumis on jõudlus vähenenud. Halduskolleegiumi puhul avaldab mõju see, et andsime ühe koha tsiviilkolleegiumile, seega igasugune eemalolek mõjutab meie jõudlust, näiteks ka mõni pikem puhkus. Kriminaalkolleegiumil on lihtsalt palju mahukaid üldmenetluse asju, tähtajad seetõttu lükkuvad. Olukord läheb kehvemaks, kui kohtunikud hakkavad pensioneeruma. Samas saadi etteruttavalt 2 täiendavat kohtuniku kohta, mis täidetakse jaanuarist, see leevendab olukorda.

Tänaseks on meil välja valitud 6 kohtujuristi, kes järelkasvukavas osalevad, nendest 4 on ringkonna kohtutest, neid on ka keeruline asendada. Tartu Ringkonna kohtu 2 kohtujuristi lähevad osaks ajaks Riigikohtusse, kust meile roteerunud kohtujuristide asemel kedagi vastu ei saadeta. Ka meile roteeruvad kohtujuristid I astmest, aga nad ei saa statistikat selle ajaga mõjutada. Meie soov täiendavate kohtunike kohtade osas ei ole muutunud.

V. Kõve: Vaadates numbreid panen tähele, et halduskohtutes on asjade arv vähenenud 11% ja ringkonna kohtutes on asjade arvu langus 10% juures. Kuidagi võiks suuta neid arve tõlgendada, kas see statistika on kuidagi ka kohtutes tajutav? Samas keskmiselt on ringkonna kohtutes tsiviilasjade menetlemise aeg kuu aja võrra pikenenud ja halduses poolteist kuud pikenenud.

K. Kruusvee: Nimetatud andmed on 2022. a kohta. 2023. a rääkides oli jaanuari lõpus jõudlus 90%, aga aprilli lõpus üle 100%. Aprilli seisuga ei lähe jõudlus alla, vaid halduskohus lahendas rohkem asju, kui neid sisse tuli. 2023. a trend viie kuu andmete põhjal ei näita, et olukord läheb kehvemaks.

I. Pilving: 2021. a oli anomaalne, asjade arv tegi suure tõusu, nüüd tuleb see jälle tavapärasele tasemele tagasi. Tuleks vaadata üldisemat seisu, näiteks viie aasta trendi. Kui isegi ühel aastal on anomaalia, siis sellesse ei tohiks liialt takerduda.

I. Parrest: Kohtuniku tasandil küll ei tundu, et asju tuleb vähem sisse. Meil on inimeste vahetumist toimunud ja meil on 7 kohtuniku kohta, aga realselt 7 kohtunikuga pole saanud pikalt koos tööd teha, inimesed vahetuvad jne. Vanu asju me kuhugi seisma ei jäta, lahendame neid ikka ajalisel järjestuses. Probleemid inimeste vahetumise ja konkurssidega kujundavad üldist pilti.

T. Saar: Halduskohtumenetluses 2018. a jõustunud menetlusseaduse muudatused töötavad ja ajapikku järjest tõhusamalt. Need asjad, mis apellatsioonimenetlusse jõuavad, ongi juba päris asjad ehk kõik mitteoluline on välja filtreeritud ning see avaldab mõju menetlusaja keskmisele.

V. Saarmets: Asjade arvu vähenemine, annab lootust, et olukord lähebki paremaks ning vanad asjad saavad samuti lahendatud.

J. Sarv: Kõige kriitilisem tundub olukord ringkonnakohtute tsiviilkolleegiumites, eriti Tallinna Ringkonnakohtus, kus inimesed töötavad oma tervise hinnaga. Praegu on käimas mh Tallinna Ringkonnakohtu tsiviilkolleegiumi kohtunikukonkursid, mis peaksid saama lahenduse sügisel, aga täidetavad kohad vabanevad alles järgmise aasta teises pooles. Võiks kasutada varasemalt kasutusel olnud varianti, et täita need kohad ette ära, s.o et kaks uut tsiviilkolleegiumi kohtuniku saaksid asuda ametisse juba enne praeguste kohtunike ametist lahkumist. See tooks väikese leevenduse.

V. Peep: Seoses 633 eelnõuga ehk maakohtute osakonnastamise edukast rakendamisest alates 1. maist, soovin tänada toimekonda, KHN-i, kohtute esimehi, eriti neid, kes käisid põhiseaduskomisjonis selle vajalikkusest rääkimas. Muudatus kindlasti aitab kaasa süsteemsusele. Näiteks, kui me praegu arutame tsiviili lihtmenetlusi, siis tsiviilosakondade juhatajad on meile selgesti toeks. Samuti puudutab see tugipersonali, kui me räägime mudelist: kohtunik-kohtujurist-sekretär, siis on osakondade abil lahendatavaid probleeme. See puudutab kohtute tugipersonali võrdset koormuse jagunemist, pändlikku asendamist ja suuremat spetsialiseerumist tugipersonali seas. Osakondi tuli küll vähem, kui lootime, aga anna kohtutele aega muudatustega harjuda. Digitoimikule üleminekul oli olukord sarnane, alguses oli vastuseis, aga lõpuks sai tehtud. Võimalus on ka süvendada spetsialiseerumist kohtute vahel. Tartu Maakohtusse on suunatud juriidiliste isikute maksejõuetuse asjad ja äriregistri asjad. Mulle tundub, et mida suuremaid spetsialiseerumise tükke maakohtute vahel tekitada, seda rohkem eri osakondi saab ka edaspidi tulla. Olen ka optimistlik ringkonnakohtute esimeeste järelkasvukava osas, aitäh, Tiina Pappel ja Villem Lapimaa.

Probleeme haldus- ja ringkonnakohtutes oleme proovinud leevendada ajutiste kohtade tekitamisega. See tagab, et äraminevad kohtunikud ja juurde tulevad kohtunikud saaksid mõnda aega teha tööd samal ajal ja täitmata kohad ei tekitaks nii suuri probleeme. Tallinna Ringkonnakohtu külastame uuel nädalal ja ehk leiame ka lahenduse võimalikule lisakohale.

K. Lippus: Tallinna Ringkonnakohtu tsiviilkolleegium sai sellel aastal lisarahastust kahe nõunik-kohtujuristi värbamiseks, kes keskenduvad just vanade asjade jäägi vähendamisele. See on pilootprojekt, neil on märgatavalt kõrgem töötasu kui kohtujuristidel, nendele positsioonidele toimus ka tugev konkurss. Lubadusi järgmiseks eelarveaastaks paraku anda ei saa. Samas saame 6-kuulise perioodi, et vaadata, mis mõju avaldas töökorralduslik muudatus ehk fookus vanade asjade jäägi vähendamisele.

Esimesel poolaastal tegid koostööd Tartu Ringkonnakohtu ja kinnistusosakond. Kinnistusosakonna kohtunikuabid töötasid Tartu Ringkonnakohtu tsiviilkolleegiumi heaks ja kolleegiumi esimees Triin Uusen-Nacke kinnitas, et roteerunud inimestelt saadi palju abi. Kohtudirektor Hans Moks on saatnud Tartu Ringkonnakohtule kinnituse, et sügisest jätkub abistamine, ka registriosakonna kohtunikuabid on sellest huvitatud. Kohtunikuabid hindasid väga võimalust tegeleda enesearenguga ja töötada kõrgema astme kohtus. Seega mõlemas ringkonnakohtu tsiviilkolleegiumis on käimas töökorralduslikud muudatused, aasta lõpus on näha nende mõju.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

3. Kohtunike kohtade täitmine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve

V. Kõve: Samal teemal tahan rääkida ka kohtunike täiskogul ja Riigikogu ees, meil on otsas kohtunike kandidaadid. Tsiviilis tegelikult kandideerib laias laastus üks inimene ühele kohale, see ei ole tegelik konkurss. Oleme jätnud ka kohti täitmata. Tegu on väga ärevust tekitava olukorraga. Kohtunikuametisse

tuleb inimesi valida hoolikalt. Mis meie lahendus on, kas me ei kuuluta konkurssi välja ja ootame, kuni kasvab peale uusi inimesi? Muidu võib juhtuda, et täidame ära need kohad, aga siis, kui uued inimesed tulevad, ei ole enam kohti. Samas võib see tähendada seda, et menetlusajad lähevad pikemaks ja jõudlus kehvemaks. Me oleme konkursse pidurdanud, sest kandidaate pole. Võimalikud kandidaadid on kõhklevad töökoormuse ja töökorralduse osas. Kohtunikukonkursside tugevdamiseks peaks kohtunikuamet atraktiivsem paistma. Me ei soovi nimetada ametisse kedagi, kelle osas meil pole kindlust. Ohumärk on, et vabu kohtunike kohtasid tekib juurde, aga eksamitegijaid ehk järelkasvu jääb vähemaks. Kohtunikuamet ei ole nii atraktiivne ja ei too noori kandideerima. Kas me ootame pigem uusi kandidaate või võtame igal juhul inimesi kohtutesse juurde?

K. Siigur: Me oleme näinud, mis juhtub siis, kui täidame koha mittesobiliku inimesega, sellist olukorda ei tohiks juhtuda. Kui me paneme konkursi ootele, siis on oht, et tööturul on huvitatud inimesed olemas, aga me ei tea seda. Vahepealne lahendus on enne konkursi välja kuulutamist teha eeltööd potentsiaalsete kandidaatide otsimisel. Me peame mõtlema ka, millise kogemuse me kandidaadile kandideerimisest jätame. Võib olla olukordi, kus süsteemiväline inimene kandideerib ja sellel konkursil ei osutunud valituks, aga ta sobiks hiljem mõnele muule positsioonile, tal peaks olema uuesti kandideerimiseks positiivne kogemus all.

I. Pilving: Konkurssidel on näha, et tuleb kandidaate, kes täna pole veel valmis kohtunikuametiks, aga see ei tähenda, et nad ei võiks saada kühpeks mõne aja pärast.

V. Kõve: Kõige probleemsem on minu arust süüteovaldkond, Harju Maakohutus tekib samal ajal mitmel kohtunikul võimalus minna pensionile, tekib küsimus, kes neid asju hakkab üle võtma.

A. Asi: Mina ei näe, et lähiaastatel tekib kriminaalis suur vajadus, mõned üksikud kohad võivad vabaks jääda. Suurem murekoht on hetkel tsiviilvaldkond.

V. Kõve: Üks variant oleks, et inimesel oleks 3-aastane prooviperiood. Samuti teha sisenemine ja väljumine paindlikumaks, osakoormus on samuti võimalus. Noortele on paindlikud tingimused ka atraktiivsed tööandja vaates.

M. Helm: Advokaatide leidmine on ka meil olnud väljakutse.

T. Pappel: Meil samuti oli advokaadi leidmine väga keeruline, ei tahtnud ka ülikoolist keegi tulla.

V. Kõve: Mis selle põhjus võib olla, kas kohtu kui tööandja maine advokaatide seas on kehv?

T. Vaher: Ei ole maine halb. See on pigem inimeste teadlik karjäärivalik, sest töö iseloom nendes kahes kohas on väga erinev. Seal on isiklikud motiivid olulisemal kohal. Mured personaliga on üldised, see pole seotud ainult kohtusüsteemiga. Kindlasti on noorema generatsiooni inimesed teissugused ja neil on erinev arvamus. Meil läks edukamaks uute inimeste leidmine siis, kui lasime lahti mõttest, et uued peavad olema samasugused kui meie. Lisaks on suureks abiks professionaalne personalijuht, kes oskab koostööd eri generatsioonide vahel suunata.

V. Kõve: Olen nõus, et noortega tuleb tegeleda ja neile ise läheneda.

L. Naaber-Kivisoo: Noori ei saa süsteemis ära unustada, neid peab ka pärast värbamist edasi toetama. Meeskonnatunnet oleks süsteemi rohkem vaja ja seda tuleb järjepidevalt hoida.

A. Asi: Peame tegelema professionaalselt brändingu teemaga, väga oluline on, kuidas me oma kuvandit loome. Teiseks peame täna mõtlema sellele, kuidas tööprotsesse ümber korraldada nii, et saaksime vähemate inimestega hakkama, sest ajapikku neid inimesi juurde ei teki. Kolmandaks tuleb tehnika kaasata meie tööprotsessidesse. Neid protsesse on palju, mida seaduse tasandil ümber korraldada, näiteks saaks abielulahutused kohtust välja viia, taolisi pisiasju on veel.

A. Parmas: Mured on ka prokuratuuris suhteliselt samasugused. Tegu on väga pingelise ja rutiinse tööga, kus eesmärgid saavutatakse pika aja jooksul. Suur probleem on Viru piirkonnas, kus inimesi ei tule konkursilegi kandideerima. Oleme kasutanud personali otsingu firmade abi positsioonil, kus me jäime hätta inimese leidmisega. Meile oli sellest palju abi, kandideeris kümneid inimesi ja me saime lõpuks endale hea töötaja. Tööandja bränding ja töö optimeerimine on nagunii oluline. Mul jäi kõrvu mõte, et teha 3-aastane katseaeg ja inimesi reaalselt vaadata, olen sellega igati nõus. Nii kohtu kui prokuratuuri jaoks on vaja terviklikku kvaliteedijuhtimissüsteemi. Tuleb sisse seada iseendi poolt juhitud

atesteerimissüsteem, et meil oleks pärast kolme aastat noorkohtuniku aega võimalik kohtuniku üle teha ka mõistlikku kvaliteedikontrolli ja seeläbi suunata töötajaid oma arenguvajadustega tegelema. Samuti tuleb leevendada ametikitsendusi, sest nendele pakutakse vastu ainult palka ja mitte muid sotsiaalseid tagatiseid ja seda on liiga vähe.

K. Siigur: Juttu tuli paindlikkusest, mõni aeg tagasi me tekitasime selle, et 9 kuud on vaja ette teatada enne kohtunikuametist lahkumist. Tasub mõelda, kas see tagasi tuua 6 kuu peale, sest see pikk aeg samuti pärsib paindlikkust.

T. Pappel: Kohtute kuvand on väga oluline. Seoses kohtunike järelkasvukavaga oli kõigil asutustel võimalus end reklaamida. Kandidaadid said endale valida, mis asutused neile silma hakkasid. Suur huvi oli Õiguskantsleri Kantselei vastu. Neil on väga põnev ja meeldejääv kirjeldus, välja oli toodud näiteks ühtne kollektiiv, ühisüritused ja meeldiv töökeskkond.

V. Saarmets: Ametikitsendused võivad saada majanduslikuks takistuseks mõnele edukamale inimesele, kes kohtunikuks kandideerib. Peaks seda mõtlema komplekselt.

T. Vaher: Noored hindavad väga seltsielu ja neid huvitab, milliste inimeste sekka nad satuvad. Muud hüved pole alati kõige tähtsamad neile.

M. Agarmaa: Tegelikult meil ka probleeme, et häid inimesi on keeruline leida. Paindlikkus on oluline, me võimaldame ka kaugtööd ja muid hüvesid.

K. Lippus: Praktilise poole pealt on mul mõned ettepanekud. Tehke tagasiside küsitlus hiljutiste kohtunikukonkursside kandideerimiskogemuse osas. Kohtute kodulehel võiks olla näha kogu kandideerimisprotsess etappidena visualiseeritult ja lahti seletatult. See oleks abiks ka valikuprotsessis osalevate erinevate komisjonide ja kolleegiumite liikmetele, kes saavad selle abil end vastavalt iga etapi eesmärgile häälestada.

Lahkub Ivo Pilving.

V. Kõve: Aitäh mõtete eest, arutame seda pikemalt kohtunike täiskogul.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks. KHN-i liikmed ja kohtute esimehed peavad vajalikuks järelkasvu teemadega kohtusüsteemis edasi tegeleda ning arutada seda laiemalt kohtunike täiskogul.

4. Ülevaade kohtuarendustoimkonna tegemistest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep

V. Peep: Enne toimkonna teemasid mainin, et minister Laanet on esile toonud kriminaalasjade üldmenetluse lihtsustamise ja korrastamise olulisuse, nii saavad kohtunikud keskenduda tööle ja selgitamisele.

Toimkond alustas uuesti, seoses uue Riigikogu koosseisuga, samuti uuenes toimkonna koosseis. Jätkavad Jaanika Kallin, Villem Lapimaa, Juhan Sarv liitus Riigikohtust, Ants Mailend Harju Maakohtust, Pärnu Maakohtu esimees Toomas Talviste on ka koosseisus, Advokatuuri esindab Jaanus Mody. Laual olevatest teemadest on osad need, mis jäid üle teisest kohtuarenduse paketist, kus keskne teema oli teatud kohtuasjade üleriigiline jagamine.

Oleme analüüsimas ka lihtmenetluse tegeliku ja laiema käivitamise võimalusi tsiviilprotsessis. Edasi liigume praegu selliselt, et Justiitsministeeriumisse ajutiselt roteerunud kohtuniku Vahur-Peeter Liini juhitud grupp visandab materjali, millised mudelid oleks võimalikud lihtmenetluste läbiviimiseks. Üks variant on, et me standardiseerime sellistes asjades kohtu poole pöördumise, nagu on maksekäsu kiirmenetluses, kus kohus saab ühtlasemal kujul kaebused kätte. Vaatame üle ka kaebeõiguse ja menetluskulude kitsendamise osa. Sellest materjalist võiks tulla visand, millised võiksid välja näha TsMS-i täiendused lihtmenetluse laiendamiseks kasutamiseks.

Kohtukorralduse osas on meil üleval rahvakohtunike teema, mis vajab aga ühiskonnas laiemat arutelu. Selge on see, et midagi peab muutma. Rahvakohtunike osas puudub meil taustakontroll, avaldatakse ainult Ametlikes Teadaannetes nimekirja.

Samuti oleme arutanud erakorralise ja sõjaseisukorra aegse kohtupidamise regulatsiooni võimalikke muudatusi.

Veel eraldi teema, kus me kaasasime Eesti Kohtunike Ühingu, on sotsiaaltagatised. Kohtume ühiselt Sotsiaalministeeriumiga, suunad on jätkuvalt samad nagu varem räägitud – töövõimetuse hüvitis, võimalik vanuse ülempiiri liberaliseerimine, ametkitsenduste leevendamise teema. Tahame ka tegeleda menetluskulude kindlaksmääramise ja arvete tasumise protsessi täpsustamisega. Ka kohtupsühhaatriliste ekspertiiside kättesaadavuse probleemide lahendamisega peab edasi tegelema, vaadata üle, kas muutumatute tervislike seisundite puhul peab tellima ekspertiisi psühhiaatrililt või saaks seisundit kinnitada ka perearst. Ka vaatame üle tsiviilasjade apellatsioonimenetluse tõhustamise varasema eelnõu, mis valmistati ette halduskohtupidamise reformi eeskujul, kuid ei jõudnud vastuvõtmiseni. Statistika vaatest küll ringkonnakohtute asjade arv ei kasva, aga menetluse pikkus kasvab ja seega tuleb lahendusi otsida.

Mõned mõtted veel, mis on hõljunud, aga pole toimkonnas arutanud – noorkohtunik ja katseaja teema ning osalise tööaja soodustamine. Minu mõte on ka, et kohtunike üleviimise peaks ära kaotama, alati on eesmärk saada parim inimene vakantssele kohale, kui kohtunikul on soov mujale minna, siis ta peaks kandideerima võrdselt teistega. Võtame siit kaasa ka Kristjan Siiguri mõtte, et noorkohtunike puhul võiks ametist lahkumise etteteatamine olla lühem.

Lahkub Elari Udam.

V. Kõve: Kas töövaidluskomisjonide teema on laualt maas?

V. Peep: Vahur-Peeter Liin tegi analüüsi ja tegime selle põhjal konsensusliku otsuse, et sellega praegu edasi ei tegeleta.

K. Kruusvee: Vajalik oleks paindlikkus kohtusüsteemis, kas asenduskohtuniku mõtte lauale panemine ka sobiks? Kui näiteks kohtunik on kauem haiguslehel, siis ei taha võtta uut inimest, aga teistel on seetõttu suur koormus.

V. Kõve: Kunagi see mõte oli ja mulle tundub ka, et mingit süsteemi oleks vaja.

J. Sarv: Asenduskohtunik sellisel kujul, kui see kunagi välja pakuti, on põhiseadusega vastuolus, sest õigustumõistmise funktsiooni kohtu nimel teostab eluaegses ametis olev isik. Seal on üks probleem veel, asenduskohtuniku leidmine on keeruline, tuleks leida alternatiive asenduskohtunikele. Pigem töötaks ajutiselt eemalviibivate kohtunike kohtade täitmine, nagu seda Harju ja Tartu Maakohtus teatud ulatuses ka tehtud on. Seda lahendust võiks laiendada.

K. Lippus: Asenduskohtunike eelnõu tegi talitus koostöös kohtutega valmis, see nägi ikkagi ette eluaegset kohtunikku, lihtsalt mitte kindlas kohtus. Asenduskohtunike arvu oleks eelnõu järgi määranud justiitsminister. Asenduskohtunikul oleks olnud esimese astme kohtunikust suurem töötasu, ka see ei meeldinud eelnõule tagasiside andjatele.

V. Peep: Meil on hetkel see mudel, kus me täidame kohtunikukoha enne kohtuniku pensioneerumist. Samuti on meil võimalus pensionile mineja jätta mõneks ajaks osalise tööajaga asju üle andma, osalise tööaja soodustamine üldiselt aitaks ka meid edasi.

V. Kõve: Osalise koormusega töötamise võimaldamine on kindlasti vajalik.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Paus kell 12.30–13.16.

Lahkuvad Merit Helm, Hans Moks ja Igor Taro.

5. Esimese ja teise astme kohtute kohtuteenistujate palgajuhendi kehtestamine – KS § 125 lg 5 ja ATS § 63 lg 2 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus

K. Lippus: Esimese ja teise astme kohtute kohtuteenistujate palgajuhendi kinnitab justiitsminister, kui ta on ära kuulnud KHN-i arvamuse. Palgajuhendi osas saab KHN avaldada arvamust. Palgajuhend oli tugevalt ajale jalgu jäänud. Ajakohastamise palgajuhendi avaliku teenistuse seaduse kohaselt, uuendasime palgaastmestikku, samuti lisasime kohtudirektori palga juhised. Palgajuhendi projekti koostasid kohtute personalijuhid ning oleme selle kooskõlastanud Justiitsministeeriumi arendus- ja personalitalitusega. Teistest Justiitsministeeriumi haldusalade palgajuhenditest erineb see sellega, et kohtuteenistujate palgajuhendis on palgapoliitikat kujundavad sätted. Klassikaliselt neid palgajuhendis ei ole, aga kohtute personalijuhid soovisid seda, kuna kohtud ei ole ise kokku leppinud eraldi palgapoliitikat.

V. Saarmets: Minu arust on sõna „tööpere“ juhendis üleliigne. Teiseks, kas see teie poolt esitatud palgaastmestik vastab ka tänasele palgatasemele?

K. Lippus: „Tööpere“ mõiste on ka avalikus sektoris praktiliselt kasutuses. Ametikohad jagatakse tööperedesse, nii saame üldise tööturuga võrreldavaid andmeid, näiteks Fontese palgauuringust. Nendel põhjustel tööpere mõistet kasutasime. Palgajuhend iseenesest palku tõstma ei pane, palgaastmestik vastab tegelikule olukorrale, jättes sinna natuke ruumi. Palgaastmestik peaks näitama kohtuametnikule, millist töötasu tal on ligikaudu võimalik teenida, kui ta liigub järgmisse gruppi.

K. Kruusvee: Ma lugesin punkti, mis räägib erandi tegemisest üldpõhimõtetes, „vahetu juhi“ mõiste tuleks siin üle vaadata. Palgaastmestikus ei ole välja toodud selgeid ametinimetusi, samas seadustes on osaliselt kindlate ametite palgad määratud? Kas me siis selle palgajuhendiga lepime kokku seadusest kitsamad piirid?

K. Lippus: Vaatame üle „vahetu juhi“ mõiste. Arutasime personalijuhtidega, kas lisada kohtujuristide ja kohtunikuabide osas seaduse sätte, aga leiti, et ei soovita palgaastmestikku konkreetseid nimetusi sinna panna.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Liitub Üllar Kaljumäe.

6. Kohtute eelarve kujundamise tegevuskava – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohus, Üllar Kaljumäe, Justiitsministeerium, Viljar Peep, Kaidi Lippus, kohtudirektor Tiina Ereb

V. Kõve: Käisime rahandusministri ja tema ametkonnaga kohtumas, rääkisime nendega kahel teemal. Esiteks, kuidas saavutada see, mida me varem oleme koos arutanud, et saada palga paindlikkus kohtujuristide seas. Teise teemana arutasime, et kui kohad on täitmata, siis raha ei tohiks süsteemile kaduma minna. Andsime mõista, et meile on oluline saavutada palgaeelarve terviklik suurenemine ja süsteemisene paindlikkus nende jagamisel. Minister sooviks teemat veel arutada, neil oli soov, et ka Justiitsministeerium näitaks initsiatiivi üles.

Ü. Kaljumäe: Rahandusministeeriumil on huvi selle protsessiga edasi liikuda juba praegu, saime loa ise kohtumine aruteluks kokku kutsuda. Soovime mõjutada eelarvet juba järgmise aasta eelarve vaatest. Üheks arutelu teemaks Rahandusministeeriumiga saab olema tekitada kohtu vaatest üks arvestuslike kulude eelarve.

V. Kõve: Rahandusministeeriumile sai räägitud ka, et kohtunikel on kõigil sama töötasu, sõltumata staažist, spetsialiseerumisest ja muust. Nad olid nõus, et tuleks luua mingisugune motivatsioonipakett KRAPS-is määratud palgale lisaks. Samas üldine mulje jäi, et nad on valmis olema paindlikud olemasoleva rahasummaga ja mitte seda juurde andma, vähemalt oli minister avatud teemasid arutlema.

Ü. Kaljumäe: Kompassime võimalust, kuidas kohtunikele luua motiveeriv palgakorraldus, palk võiks kuidagi olla seotud kohtuniku sooritusega. Eelarve piiriks võiks esialgu võtta I ja II astme kohtute eelarve, Rahandusministeerium kinnitas, et seda pole pikka aega täies mahus saadud kasutada. Eesmärk on, et Rahandusministeerium ja ka kohtusüsteem võidaks. Meil on päris mitu teemat, mida enne järgmist kohtumist detailsemalt läbi mõelda. Need ettepanekud, mis olid tehtud märtsis, on minu arvates jätkuvalt olulised. Vahepeal uurisime koos Rahandusministeeriumi ametnikega aastapõhist palgaanalüüsi, markeerisime ära, et kohtusüsteemi keskmise palga teeb kõrgeks kohtuniku palk, see peidab ära süsteemi madalapalgalised. See analüüs esitatakse ka valitsusele ning seda võetakse arvesse otsuste tegemisel. Tegime omapoolse ettepaneku riigikohtunikud palgavõrdlusest välja võtta, et korrektsemat võrdluspilti luua.

V. Kõve: Nende valmisolek läbirääkimisi pidada on oluline.

V. Peep: Oleme nõus kaasa rääkima. Kõik see jutt, mis me räägime kohtunikest, käiks plaanitava mudeli kohaselt ka kohtunikuabide kohta? Nüüd on nende arv ka määratud määruse kohaselt.

Ü. Kaljumäe: Just.

T. Pappel: Saan aru, et kohtusüsteem on aastaid olnud alarahastatud. Näiteks, kui kohtunik läheb lapsehoolduspuhkusele, siis me ei ole saanud seda raha oma eelarvesse. Kuidas on olukord nüüd, kui tegelikult oleme neid kohti puhverdanud ja tekitanud ajutisi kohti juurde? Ja mis oleks see rahasumma, kui kohtutel oleks täpselt määruse järgi ettenähtud raha?

Ü. Kaljumäe: Tegelik täitmine 2022. a ja määrusega ette nähtud täitmise vahe on jämedalt 15 kohtuniku kohta I ja II astme kohtunike pealt. See on see eelarvepiir, mille sees need kompromissid ja lahendused saaksid sündida. Seda piiri nihutada suure tõenäosusega ei saa. See piir oleks see, millest me võiksime alustada kompromisside otsimist. Määruse järgi sätestatud kohtunike arv on läbi mõeldud ja põhjendatav ehk ka seeläbi Rahandusministeeriumile vastuvõetav. Olen valmis seda projekti ka edaspidi vedama, et eesmärkideni jõuda.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks. KHN-i liikmed peavad vajalikuks teemaga edasi tegeleda Üllar Kaljumäe eestvedamisel.

Lahkub Üllar Kaljumäe.

7. Ülevaade 2022. aastal kohtu tegevuse või tegevusetusega tekitatud kahju hüvitamise kohtuasjadest ja Euroopa Inimõiguste Kohtusse Eesti Vabariigi vastu esitatud individuaalkaebustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Eneli Kivi

E. Kivi: Kõikidel Euroopa Inimõiguste Kohtus (EIK) Eesti Vabariigi vastu esitatud kaebuste lahenduste ülevaates kajastatud kohtuasjadel ei pea vajalikuks peatuda. Ülevaatega on võimalik iseseisvalt tutvuda. Toon välja, et EIK tunnistas vastuvõetamatuks Parem Kallas OÜ kaebuse, kuna riigisisesed õiguskaitsevahendid ei olnud ammendatud. EIK-i kohtuasjale viidates esitas Romeo Kalda halduskohtusse kaebuse kahju hüvitamiseks. Kaebaja leiab, et Eesti kohtud ja EIK lahendasid tema kaebuseid liiga kaua. Viidatud menetlus on hetkel lahendamisel ringkonnakohtus, halduskohus jättis kaebaja taotluse rahuldamata.

Halduskohtusse on taas esitatud nõue alusetu vabaduse võtmisega tekitatud kahjude hüvitamiseks. Halduskohus on kaebuse võtnud menetlusse. Loodetavasti kohtupraktika annab edaspidiseks paremad suunised taoliste kaebuste lahendamiseks, kuna seaduses puuduvad sätted alusetu vabaduse võtmisega tekitatud kahju hüvitamise kaebuste lahendamiseks ning alusetult kinnipidamiskeskusesse paigutamisel tuleb kasutada analoogiat.

Riigikohus on saatnud ühe kaebuse koos juhustega tagasi halduskohtusse lahendamiseks. Kaebaja leiab, et Harju Maakohus ei edastanud piisavalt kiiresti sideteenuse osutajatele päringuid andmete saamiseks.

Eelmisel aastal esitati kolm kahju hüvitamise taotlust otse Justiitsministeeriumile, mis kõik jäid rahuldamata. Halduskohtule esitati vähemalt kolm kaebust, millest üks esitati ka paralleelselt Justiitsministeeriumile.

V. Kõve: Tundub, et midagi hullu ei ole, kõik näib üldplaanis tavapärane.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

8. Riigikohtu esimehe Riigikogule esitatava ettekande tutvustus – KS § 41 lg 3 p 3 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve

V. Kõve: Ettekandesse läheb statistika, tendentsid, rahvusvahelised võrdlused ja samad teemad, mida me arutame ka täiskogul. Keskne oluline teema on kohtunike puudus ja järelkasv, ootame seadusandjalt ka koostööd, et muuta kohtusüsteemis töötamine atraktiivsemaks.

V. Peep: Tasuks mõelda, mis nurga alt läheneda, kõige olulisem on rõhutada, et kui kohtunikke pole, siis õigusemõistmise kvaliteet kannatab.

V. Kõve: Minu arust tuleks keskenduda sellele, et luua paindlikkust kohtusüsteemi, seda inimeste sisenemisel, väljumisel ja tasustamisel. Valimiskaebusi oleks ka vaja arutada. Töökoormus on põhiseaduslikkuse järelevalve asjades hüppeliselt tõusnud. Tegevuspiirangud kohtunikel on ka aktuaalseks tõusnud. Korrigeerin esitlust vastavalt täiskogu aruteludele. Liina Naaber-Kivisoo ja Vahur-Peeter Liin on valmistanud täiskogul kohtunike seas ette küsitluse, et tunnetada nende meelsust eri teemadel.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

9. Muud teemad – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve, Justiitsministeerium, Viljar Peep

V. Kõve: Täna kõiki hea koostöö ja meeskonnavaimu eest, kohtumiseni osadega juba järgmisel KHN-i istungil.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Istungi lõpp 02.06.2023. a kell 14.14

/allkirjastatud digitaalselt/

Villu Kõve
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Katarina Tamm
Protokollija